1483

BIJDRAGEN TOT EEN GESCHIEDENIS DER FAMILIE PAMA

II

DE AMSTERDAMSCHE PAMA'S

(1593—1780)

DOOR C. PAMA

E.42

AMSTERDAM - UITGEVERIJ „LIEBAERT" - 1943

1483
E 42

RIJKSUNIVERSITEIT LEIDEN
1 168 860 8

BIJDRAGEN TOT EEN GESCHIEDENIS DER
FAMILIE PAMA

II

DE AMSTERDAMSCHE PAMA'S

(1593—1780)

DOOR C. PAMA

AMSTERDAM - UITGEVERIJ „LIEBAERT" - 1943

* 51545

Een woord vooraf

Spoediger dan ik gedacht had kan het tweede deeltje dezer „bijdragen" verschijnen, dat de stamlijst der Amsterdamsche Pama's bevat. Het eerste onderzoek naar dezen tak werd ingesteld door Prof. Dr. J. F. van Bemmelen, in wiens kwartieren deze Pama's voorkwamen. Hij werd terzijde gestaan door mijn vroegeren mederedacteur van het „Ned. Archief v. Genealogie en Heraldiek", den heer H. L. Kruimel. Hun aanteekeningen vormden het uitgangspunt van mijn onderzoek en ik zeg hen dan ook hartelijk dank voor hun hulp. Het zelfde doe ik gaarne aan den heer Engelbrecht Brascamp, die tal van aanteekeningen uit de A'damsche doop-, trouw- en begraafboeken beschikbaar stelde, en den heer 't Hart, die het zelfde deed met zijn aanteekeningen uit het Rechterlijk Archief. Zonder hun aller medewerking zou dit onderzoek veel onvolledíger gebleven zijn.

Over de verwantschap dezer Pama's met de anderen in Groningerland en Friesland, bezit ik reeds tal van aanteekeningen, die ik t.z.t. hoop uit te geven. Het onderzoek hiernaar is nog niet afgesloten. Hiermede hangt nauw samen de kwestie van den oorsprong van het wapen, waarop ik dus ook nog niet nader zal ingaan.

Ten slotte moge ik hier herhalen wat ik in het eerste deeltje schreef, n.l., dat ik mij voor alle op- en aanmerkingen, verbeteringen en aanvullingen gaarne aanbevolen houd. Zoo ooit van iets, dan kan toch wel van afstammingsonderzoek gezegd worden, dat het resultaat altijd maar gebrekkig en onvolledig is.

Voorburg, Juni 1943.

C. PAMA.

R. UNIV. BIBLIOTHEEK LEIDEN

In het eerste deeltje dezer „Bijdragen" [1]) deelde ik reeds een en ander mede over de bakermat der familie Pama, die in het aloude Hummerse, onder Oldehove, in het Westerkwartier der Groninger Ommelanden lag. Van hieruit heeft de familie zich verspreid. Een tak kwam naar de stad Groningen, een andere, die wij reeds uitvoeriger behandelden, kwam wegens Doopsgezinde of Mennistische gezindheid tenslotte in Surhuisterveen terecht. Daarnaast bestaat nog een derde tak, die wel de bekendste geworden is, daar hij in de 17e en 18e eeuw te Amsterdam tot bloei kwam, verwant raakte aan tal van patricische families, om tenslotte in de familie de Kempenaer nog even voort te leven, nadat zij in de mannelijke lijn in 1780 uitgestorven was.

De opkomst van dezen tak hangt ten nauwste samen met de geschiedenis van de koopstad Amsterdam. In deze stad had de handel aan het eind der 16e en begin der 17e eeuw plotseling een enorme vlucht genomen. Families, waarvan men tot voor dien nooit iets gehoord had, ja die zelfs dikwijls nog geen familienaam aangenomen hadden, kwamen plotseling tot grooten rijkdom en daarmee gepaard gaande macht. Het was een tijd, waarin men, indien men de gave daartoe had, carrière kon maken. Wie doortastend en energiek was en met den ouden sleur durfde te breken, kon zich een toekomst verwerven, die ver boven het persoonlijke uitging, daar zij soms voor eeuwen beslissend was voor de positie van het geslacht in zijn geheel. In dit licht moeten wij de opkomst zien van de familie Pama, een opkomst, die begon met den in 1593 te Groningen geboren schuitevoerder Andries Pama, en eindigde met den dood van den grootkoopman Pieter Pama, die een erfenis van honderdduizenden naliet. Hiertusschen liggen juist twee eeuwen en het is dus wel de moeite waard, den gang van zaken eens wat van meer nabij te beschouwen.

Een unicum was de geschiedenis van deze familie niet. Zij vertoont integendeel een treffende gelijkenis met die van andere Amsterdamsche koopmans- en regentenfamilies. Merkwaardig is b.v. hetgeen Burgemeester Nicolaes Witsen omtrent den oorsprong van zijn geslacht mededeelt: „Wanneer de koophandel hier te lande begost in te dringen, is de vader van Cornelis Jaep off Jacob Witsen en Gerrit Jacob Witsen van Akersloot binnen Amsterdam metterwoon gekomen, werdende Gerrit by een haringhcoper in de haringhpackerye bestelt, als knecht, en Cornelis aen de zeevaert en handel buyten lants gehouden, varende hij eerst als schipper en koopman, soo voor andre als voor zijn zelve, en daerna met eygen schip en goet na buytenlantse gewesten over zee met haringh, kaes en andre waren, die hier vielen te venten, welcke handel hun seer wel slaeghden, gelijck de rijckdommen, die de naasten bezitten, van haer affgedaelt zijnde, sulcx connen tuygen...." [2]). Men verandere slechts de namen en vrijwel hetzelfde zou van de familie Pama te zeggen zijn geweest.

Naast dezen algemeenen factor, was er nog een bijzonderheid, die bijgedragen heeft tot den bloei van de familie, het beroep. Al reeds onmiddellijk

na de vestiging te Amsterdam, kunnen wij twee duidelijk te onderscheiden takken waarnemen, een vleeschhouwers-tak en een kooplieden-tak. De vleeschhouwerij was in die dagen ongetwijfeld een geheel ander beroep dan tegenwoordig en zij, die dit bedrijf uitoefenden, konden zeer goed tot de welgestelden gerekend worden. Toch heeft deze tak het niet tot een bijzondere hoogte gebracht, waartoe mede misschien bijdroeg het feit, dat zij betrekkelijk spoedig uitstierf. Wel was dit het geval met den kooplieden-tak. Deze Pama's waren in „de tabagie", hun handel was die in tabak en snuif, producten, die juist in die dagen hun groote opkomst hadden. Eerst een betrekkelijk goedkoop product, was de prijs langzamerhand steeds meer gestegen, ondanks de tegenwerking der kerk, die er een teeken van zedeverval in zag. De consistoriën verboden het „tabacksuigen" zelfs met groote gestrengheid en lieten hen, die zich tot de gemeente begaven, plechtig beloven „'t fenynigh cruyt toeback, een werck ende inventie des satans, te vlieden als een pestlocht"[3]). Later werd de tabak echter meer en meer toegelaten en in de eerste helft der 17e eeuw had er een dusdanige omwenteling in onze voorvaderlijke gewoonten plaats, dat zelfs vrouwen begonnen „een soopje te drincken".

Het behoeft niet te verwonderen, dat de gang van zaken in den tabakshandel gelijken tred hield met de vraag naar dit product en dat, wie deze opkomst metterdaad meemaakte, zich een fortuin kon verwerven. Zoo floreerend was deze tabakshandel der Pama's, dat de firma „Pieter Pama & Comp." later door de deftige de Kempenaers als firma „Pieter Pama de Kempenaer & Comp." werd voortgezet, ja dit misschien zelfs de reden geweest is, dat zij den naam Pama bij den hunne voegden.

Laten wij thans echter de afzonderlijke leden dezer familie eens wat nader bezien. Allereerst de stamvader:

I. ANDRIES PAMA.

Blijkens zijn testament was hij in 1593 te Groningen geboren en ongetwijfeld behoorde hij dus tot de in dien tijd te Groningen wonende Pama's[4]), die de door de Weeskamer genoemde „der kinderen vrienden (familie) te Grueningen" zullen zijn. Hij stierf te Amsterdam 17 November 1637. Bij zijn huwelijk blijken zijn ouders reeds gestorven te zijn en wordt hij „schuytevoerder" genoemd. Uit het testament blijkt, dat hij het poorterschap van Amsterdam verwierf.

Op 1 November 1637 maken hij en zijn vrouw hun testament voor notaris Laurens Lambrechts[5]). Het was wel noodig dit testament te maken, daar Andries ruim twee weken daarna overleed en hij toen reeds ziek te bed lag. Als kinderen worden genoemd Andries, Pieter, Grietge en Geertghe. De langstlevende zou den boedel behouden en aan de kinderen, bij eventueel hertrouwen, ieder *f* 1000.— betalen. Bovendien liet Andries, onmiddellijk na zijn dood aan zijn beide zoons Andries en Pieter zijn „steyger-

schuyt"[6]) na, „mits dat d'selve sal werden vercoft ende door syn huysvrou beleyt ende doorden vrucht oplopen ten profijte van zijne Soonen tottertijd die huwen of mondlich werden, als wanneer ijder zijn portie ontfangen sal." Eenige maanden na zijn dood, op 19 Februari 1638[7]), bewees zijn weduwe haar vier kinderen, n.l. Andries, 14 jaar, Giertgen, 10 jaar, Grietgen, 8 jaar en Pieter, 6 jaar oud „daer vader af was Andries Pama, schuytevoerder, voor vaders erf vier duysent gulden".
De familie in Groningen nam met dit bewijs genoegen.
Uit een en ander blijkt wel, dat reeds deze schuytevoerder bij zijn dood over behoorlijke middelen beschikte. Vermoedelijk heeft hij deze met zijn schipperij verdiend. Anderzijds behoorde hij echter tot een familie, die terzelfdertijd een grietman[8]) voortbracht en die dus tot de welgestelde, zoo niet edele geslachten van de Groninger Ommelanden te rekenen is.
Andries was in 1617[9]) gehuwd met Geertjen Andries, van Boerum (Burum), oud 21 jaar, „geen ouders hebbend, wonende 12 an. in de Blindenmanssteegh". Zij teekende met een kruisje, terwijl hij als Andreys Pama teekende.
De doopdata der kinderen komen niet overeen met hun ouderdom volgens de Weeskamer, zoodat er meer kinderen van denzelfden naam geweest moeten zijn, die jong gestorven zijn. In totaal heb ik uit dit huwelijk acht kinderen gevonden, n.l.:

1 Andries, ged. A'dam, Oude Kerk (O.K.) 5 Nov. 1618, jong gest.
2 Giertgen, ged. A'dam, O.K. 3 April 1622, jong gest.
3 *Andries*, geb. 1624 (Weesk.), volgt IIa.
4 Grietje, ged. A'dam, Nieuwe Kerk (N.K.) 8 April 1625, jong gest.
5 Grietje, ged. A'dam N.K. 5 Sept. 1627.
6 Giertgen, geb. 1628 (Weesk.).
7 Grietje, geb. 1630 (Weesk.).
8 Pieter, geb. 1631 (Weesk). volgt IIb.

De vleeschhouwerstak.

IIa. ANDRIES PAMA.

Blijkens opgave der Weesk. geb. in 1624. Hij werd begraven te Amsterdam 25 Februari 1681, „vleeshouwer in de Jonckerstraat bij de Oude Schans[10]). Hij huwde te Amsterdam, 20 April 1646, als „vleeshouwersgesell, out 22 jaer, geass. met syn moeder Gierten Andriesz., wonend op de hoeck van de Barberstraat"[11]), met Neeltje Dircksz. Zij was 22 jaar, woonde op de Appelmarkt en was geass. met Gebberich Claes, haar moeder. Na den dood van Andries verklaarde zijn gelijknamige zoon op 3 Maart 1682 „geen goederen te sijn naergebleeven, ende bij erffenisse bij de kinderen te sijn gerepudieert". Uit dit huwelijk waarschijnlijk vier kinderen:

1 Dirck, ged. A'dam (Zuiderkerk) 19 Februari 1651, waarsch. jong gest.
2 Gerbrigh, geb. A'dam 1658. Zij huwde 20 Maart 1682[12]) met Abraham Lucasz, van A'dam, scheepstimmerman, oud 25 jaar, „op Uylenburch", ouders dood, geass. met Bastiaen Cornelis. Zij was toen 24 jaar, ouders

Twee steigerschuiten, naar een ets van Reinier Hooms in het Scheepvaart-Museum te Amsterdam. *(Foto: Scheepvaartmuseum)*

dood en geass. met Pieter Pama haar „oom en bloetvooght". Als weduwe van Abr. Luc. huwde zij 3 Februari 1701 te A'dam voor de tweede maal[13]) met Josia Wessels, van Nijmegen, 25 jaar, kleermaker.

3 *Andries*, volgt IIIa.

4 *Pieter*, geb. 1662, volgt IIIb.

IIIa. ANDRIES PAMA.

Vleeschhouwer. Op 30 Juni 1687 werd hij poorter van Amsterdam. Hij woonde op de O. Z. Achterburgwal bij de Molensteeg en stierf 1722. blijkens de inventaris van zijn nalatenschap d.d. 29 Mei 1722[14]). Twee dochters, n.l.:

1 Neeltje, geb. A'dam 1689. Zij huwde 27 Oct. 1719[15]) te A'dam Jan Jansz. Rat, van Roveen (d.i. Rouveen, bij Meppel), 32 jaar., Koningstraat, ouders dood, geass. met Antonie Appelschie. 25 Juli 1721 lieten zij in de Oude Kerk een dochter doopen, waarbij Andries Pama en Aeltje Pama getuige waren.

2 Aeltje Pama. Zij huwde Jan Merolt. Op 29 April 1739 lieten zij in de N.K. een kind Treyntje doopen.

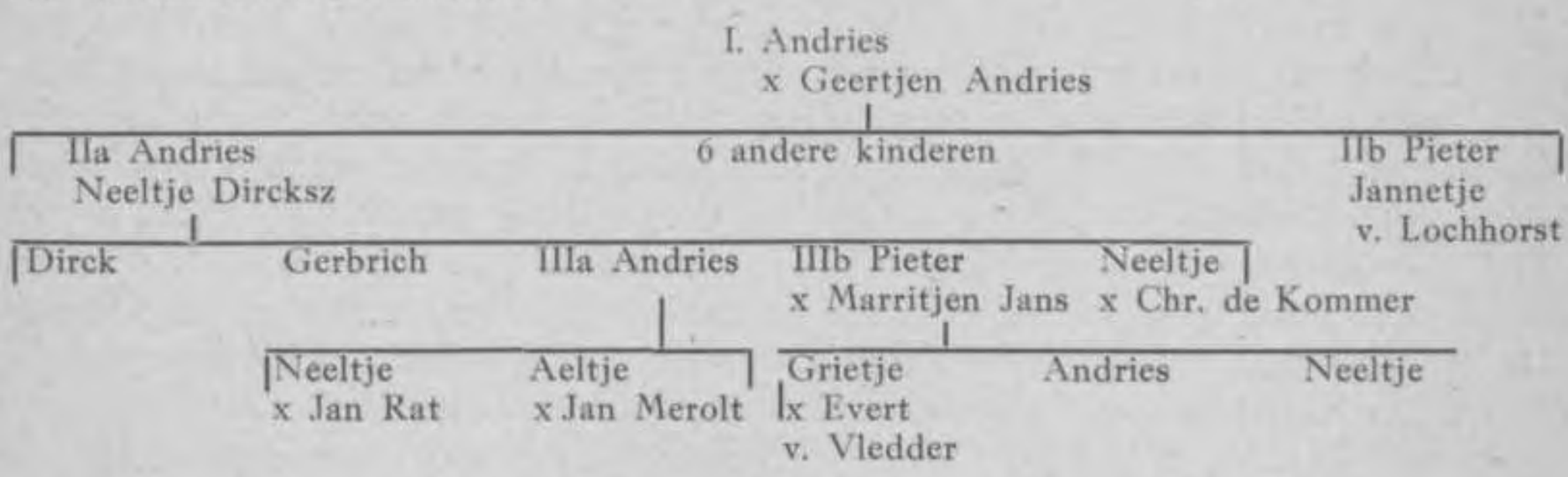
IIIb. PIETER PAMA.

Vleeschhouwer. Blijkens zijn huwelijk geboren in 1662. Hij woonde toen in de Barberstraat. Bij dit huwelijk, dat te A'dam 6 Sept. 1686[16]) gesloten

was hij geass. met zijn broeder Andries Pama, terwijl Pieter Pama en Martie Jans getuigen waren. De bruid was Marritjen Jans, van A'dam, oud 23 jaar, „de moeder impotent. Zij moeders consent goet ingebragt". Gezien zijn aanwezigheid bij het huwelijk van zijn dochter, woonde hij 1709 in de Angelierstraat. Uit dit huwelijk:

1 Grietje. Blijkens haar huwelijk geb. te A'dam 1690. 25 Juli 1709 huwde zij te A'dam met Evert van Vledder[17]), vleeschhouwer, oud 26 jaar, in de Gerestraat, ouders dood.
2 Andries Pama, ged. A'dam N.K. 21 Nov. 1696.[17a])
3 Neeltje Pama, ged. A'dam N.K. 30 Sept. 1699.

DE VLEESCHHOUWERSTAK

De tabakhandelaars

Wij zagen reeds dat het nageslacht van den Groninger schuitevoerder Andries Pama zich in twee duidelijk te onderkennen takken splitste. De oudste tak, dien wij reeds behandelden, legde zich geheel op het vleeschhouwersvak toe, trouwde in dit vak en wij zien de leden ervan dan ook geheel ingesponnen in wat men de vleeschhouwersclan van die dagen zou kunnen noemen.
Een geheel anderen weg ging daarentegen de jongste zoon van Andries Pama en Geertje Andries. Hij was „toebacx Coopman" en stichter van een handelsfirma, welke wij in de latere jaargangen[18]) van het „Naamregister van alle de Heeren Kooplieden der Stad Amstelredam" vermeld vinden onder den naam van „Pieter Pama & Comp., op de Cingel bij 't Kleereveer, in tabak". Later, toen de Pama's in Amsterdam uitgestorven waren, is deze firma aan de familie De Kempenaer gekomen, die haar voortzette onder den naam van „Pieter Pama de Kempenaer & Comp., in de Warmoesstraat, 3e huis van de St. Janstraat, in Snuif en Tabak"[19]).
De zaak bloeide, waartoe misschien niet weinig bijdroeg het feit dat de stichter den leeftijd van tachtig jaar bereikte en dus zijn geheele leven er aan kon wijden. In die dagen deed zich te Amsterdam sterk de behoefte aan goede beleggingsmogelijkheden voelen, waarin men het in den handel ver-

diende geld kon steken. Zooals men weet zijn de groote droogmakerijen in dien tijd, de Schermer, de Beemster e.a. ontstaan. Deze polders waren geldbelegging voor groote Amsterdamsche kooplieden. De Pama's volgden eenzelfde tactiek. In 1689 koopt Pieter Pama in Nijkerk „Het Hogestede". Uit andere bronnen blijkt, dat hij meer bezittingen aan land in deze streken had, waarschijnlijk omdat zijn vrouw, Jannetje van Lokhorst, uit Amersfoort stamde. In zijn gelijknamigen kleinzoon, den laatsten van dezen tak, schijnen zich wel alle rijkdommen der familie te hebben opgehoopt, hetgeen uit zijn testament blijkt. Ook dit geld was voor een gedeelte in landerijen belegd. In 1767 kocht hij b.v. in 's-Graveland de bekende hofstede „Spanderswoud" voor *f* 11.000, destijds een flinke som. Hoezeer de waarde van het geld toen daalde blijkt hieruit, dat dertien jaar later dezelfde hofstede voor het dubbele bedrag weer van de hand gedaan werd.

Nog iets anders blijkt uit de geschiedenis van deze familie. Het is in alle tijden een zeer menschelijke trek geweest, zijn kinderen datgene te geven, wat men zelf heeft moeten ontbeeren. Het Amsterdamsch regentenpatriciaat had zijn geld hoofdzakelijk in den handel verdiend en de stamvaders der later adellijke geslachten waren ronde kooplui, goede zakenlieden, die aan het begin van hun succesvolle loopbaan soms als knecht waren begonnen. Doch met het geld kwam ook de stand. De zoons van deze kooplieden waren anders opgevoed dan de vaders, zij werden weelderiger, kochten zich langzamerhand heerlijkheden en buitenplaatsen en trachtten door het nabootsen van de adellijke levenswijze, zich aan den adel gelijk te maken. De koophandel stond hieraan in den weg, immers over het algemeen verdiende de oude adel zijn geld niet in den handel, doch door grondbezit. Dit is dus mede een der drijfveeren geweest waarom de Amsterdamsche handel haar geld in landerijen belegde.

Evenwijdig hieraan, zien wij een streven om de zoons een academische opleiding te geven en ze tot meesters in de rechten, doctoren en predikanten op te leiden. Ook hiervan vinden wij een weerspiegeling bij de Pama's. Reeds de zoon van den stichter der handelsfirma, eveneens een Pieter Pama, ging als Petrus Pama Amstelodamensis in Leiden studeeren en werd in 1700 predikant van 't Woud in het Westland. Op 24 April 1712 werd hij als predikant te 's-Gravesande bevestigd. Ook in hem weerspiegelt zich de fortuin van de familie, zijn weduwe woonde in 1742 op de zuidzijde van het Westeinde in Den Haag, waar zij een koets met twee paarden en drie dienstboden hield. Zij had toen een inkomen van *f* 6000.—, terwijl het huis een huurwaarde van *f* 500.— had. Het betrof hier dus allesbehalve de weduwe van van een plattelandsdominee. De zoons van Dominee Pieter zijn jong gestorven, doch beiden hadden een academische opleiding gekozen, de een in de letteren, de ander in de rechten.

Zoo kan men dus van deze familie zeggen, dat geen enkel streven van de Amsterdamsche handelswereld haar vreemd was, zelfs niet het doen van goede huwelijken, waardoor zij ook aan het regentenpatriciaat verwant raakte. Laten wij thans de verschillende leden echter eens wat nader bezien:

De vier kwartieren van Jan Pama in het Handschrift Schulerus aanwezig in de Bibl. v. d. Techn. Hoogeschool te Delft.

IIb. PIETER PAMA.

Geboren te Amsterdam 1631, gestorven aldaar 11 Juli 1711. Toebacx Coopman te Amsterdam. 5 Juni 1654 [20]) huwde hij, „out 22 jaer, geass. moeder Giertje Andries, woond in de Backerstraat" met Jannetje van Lochorst, „van Amersfoort, out 22 jaer, geass. met Wijnant van Diest, haer Oom, op 't Nieuwe Eylant." Zij stierf 3 December 1695 en was een dochter van Jan van Lokhorst en Elsje van Diest.
Op 12 Juli 1677 koopt hij land te Amersfoort [21]) en 25 Januari 1689 koopt hij 2½ morgen bouwland, genaamd „het Hofstede" „in ampt Nijkerk in Wullenhoeff" [22]). Het eigenaardige is, dat hij daarbij gehuwd blijkt te zijn met Johanna van Diest. Deze zal wel identiek zijn met Jannetje van Lokhorst, wier moeder immers Van Diest heette. Op 26 April 1702 maakte hij voor notaris Nicolaas Brouwer als „Pieter Pama, koopman in tabak, weduwnaar

van Juffrouw Janneke Jans Zalr., wonende op de Oude Waal, binnen dese Stadt" zijn testament [23]). Hierin bepaalde hij, dat zijn vier kinderen ieder een vierde part van de nalatenschap zouden ontvangen.
Uit dit huwelijk 4 kinderen:
1 *Geertje*, ged. Amsterdam 18 Mei 1656, volgt IIIc.
2 *Jan*, ged. Amsterdam 27 Augustus 1663, volgt IIId.
3 *Elisje*, ged. Amsterdam 28 Augustus 1665, volgt IIIe.
4 *Pieter*, ged. Amsterdam 7 Januari 1672, volgt IIIf.

IIIc. GEERTJE PAMA.

Ged. Amsterdam 18 Mei 1656, gest. Amsterdam 31 Oct. 1727. Gehuwd met Egbert Schutte.
10 April 1726 maakte zij haar testament voor notaris Pieter Schabaalje te Amsterdam, waarin o.a. bepaald werd, dat haar zoon Otto Schutte, de kinderen van haar overl. dochter Engeltje Schutte en de kinderen van haar eveneens overleden dochter Johanna Schutte ieder een derde gedeelte zouden krijgen. Tot executeurs werden benoemd Otto Schutte, haar zoon, Herman van Broyel, haar schoonzoon en Mr. Diderik van Buren, schepen en raad van Amsterdam, eveneens haar schoonzoon. Tevoren had zij reeds een testament gemaakt met haar man, Egbert Schutte, „woonende op de Lastagie bij de Koningsstraat" voor notaris Joh. Boots, op 13 Sept. 1719.

IIId. JAN PAMA.

Geboren A'dam 27 Juli 1663, gest. A'dam 14 Sept. 1724, begraven in de Oude Kerk 20 Sept. d.a.v. Hij huwde 20 Aug. 1693 [24]) als „Coopman, oud 30 jaren, op de Oude Wall, geass. met zijn vader Pieter Pama", met Maria van de Velde, „van A'dam, oud 25 jaren, als voren, geass. met haar vader Tobias v. d. Velde". Als koopman had hij een compagnon v. d. Bogaard ,waarschijnlijk de schoonvader van zijn dochter, François v. d. Bogaard, waarbij zij handelden onder den naam „Pama en van den Bogaard".[25]) 14 Januari 1694 maakte hij met zijn vrouw een testament voor notaris Jacob de Winter,[26]) „de testatrice ziek en Jan Pama wel te passe zijnde". Zij woonden toen nog op de Oudewaal en benoemden elkaar tot erfgenaam. In geval van kinderloos vooroverlijden benoemde de testateur zijn ouders tot zijn mede-erfgenamen. Voor denzelfden notaris werd dit testament 4 October 1706 veranderd.[27]) De testatrice bleek toen zwanger te zijn. Zij herriepen al hun voorgaande beslissingen en benoemden tot erfgenamen hun drie kinderen: Jannetje, Pieter en Tobias, „mitsgaders alle nog te verwekken kinderen". Deze Tobias schijnt vroeg gestorven te zijn, althans heb ik van hem weinig meer kunnen vinden.
Als weduwe blijkt Maria v. d. Velde verhuisd te zijn, althans vond ik voor notaris van Dam algemeene procuratie van Maria v. d. Velde, weduwe van Jan Pama, wonende op 't Kleerenschuitenveer alhier op haar zoon Pieter Pama.[28]) Uit het grafboek van de Oude Kerk in het Archief van de Ned. Hervormde Gemeente van A'dam blijkt ten slotte, dat Jan Pama 27 Maart

Rouwbord van Pieter van Vledder, zoon van Evert van Vledder en Grietje Pama

1717 in de Oude Kerk een familiegraf kocht: Zuidzijde, 2e laag, no. 29 en 30. Hierin werd hij zelf op 20 Sept. 1724 begraven, Jannetje, huisvrouw van François v. d. Bogaerd op 18 Dec. 1737; zijn weduwe Maria v. d. Velde op 6 September 1757 en Pieter Pama, als laatste van zijn geslacht op 7 Sept. 1780.

Uit dit huwelijk:

1. Jannetje, geb. Amsterdam 1697. Huwde te Abcoude François v. d. Bogaard (v. d. Bogaerd)[29]) en werd 18 Dec. 1737 in het familiegraf te Amsterdam begraven.
2. *Pieter*, ged. (Oude Kerk) A'dam 8 Febr. 1699, volgt IVa.
3. Tobias. Van hem niets anders gevonden dan dat hij met het Pama-wapen als wonend te Amersfoort voorkomt in de verzameling Steenkamp (dossier v. d. Chijs).
4. Maria, ged. (Oude Kerk) A'dam 20 April 1704.

IIIe. ELSJE PAMA

Ged. A'dam 28 Aug. 1665, gest. A'dam 19 Dec. 1728. Zij huwde Donderdag 13 Oct. 1695 „Jacobus van Hengel, van Uytrecht, commiss. coopman, out 28 jaeren, op de Lelygracht, geass. met moeders concent". Zij was toen 30 jaar, „woont op de Wall, geass. met haar vader Pieter Pama".[30]) Hoezeer de families Schutte en Van Buren aan de Pama's verwant raakten, blijkt uit

het huwelijk van haar kinderen. Behalve twee zoons, Daniël v. H. en Jan v. H., had zij nog twee dochters, waarvan Sara (gest. A'dam 10 Aug. 1734) Diderik van Buren, Raad van Amsterdam, huwde. Deze Diderik was eerst gehuwd met Johanna Schutte, dochter van Geertje Pama (IIIc) en Egbert Schutte. Elsje's tweede dochter, Johanna, huwde haar neef Otto Schutte (z. v. Geertje Pama en Egbert Schutte) bij wien zij zes kinderen had.

IIIf. PIETER PAMA

Geb. A'dam 7 Jan. 1673, gest. 19 Oct. 1742. Predikant.
Hij studeerde te Leiden, wat blijkt uit zijn inschrijving in het Album Stud. Lugd. Batav. [31]) In het lidmatenregister van de Gereformeerde gemeente te 't Woud staat dan vermeld, dat hij op 17 Mei 1698 met attestatie van Leiden is „aengecomen" en korten tijd daarna weer is „vertrocken en Proponent geworden". Hij werd te 't Woud 5 Sept. 1700 als proponent bevestigd. Hier bracht hij ook zijn huwelijkstijd door en na dit huwelijk schreef hij op 1 Mei 1702 zelf in het register van lidmaten zijn vrouw in met de woorden: „Sara de Meulenaer, nu Pama, huysvrouw van mij Petrus Pama". Hieraan werd

ROUKLAGTE

Op het Affterven

VAN

DEN HEERE

PETRUS PAMA

In den Heere zalig ontſlaapen tot 'sGravezande den 21ſte van Loumaant, xvij^{c}. drie en dertig.

Omnes eodem cogimur, Omnium
Verſatur urna: Serius, ocius
Sors exitura. Horatius.

DE ſnel gewiekte tyd vliegt altoos ſchielyk heenen,
En baart den eenen vreugt, den and'ren droevig weenen:
't Gaat alles ſnel voorby, den dag volgt ſteedts de nagt;
Dus vindt men 't noodtlot, dat gedurig naar ons wagt:
Gelyk

LYKDICHT,

OP HET

AFSTERVEN

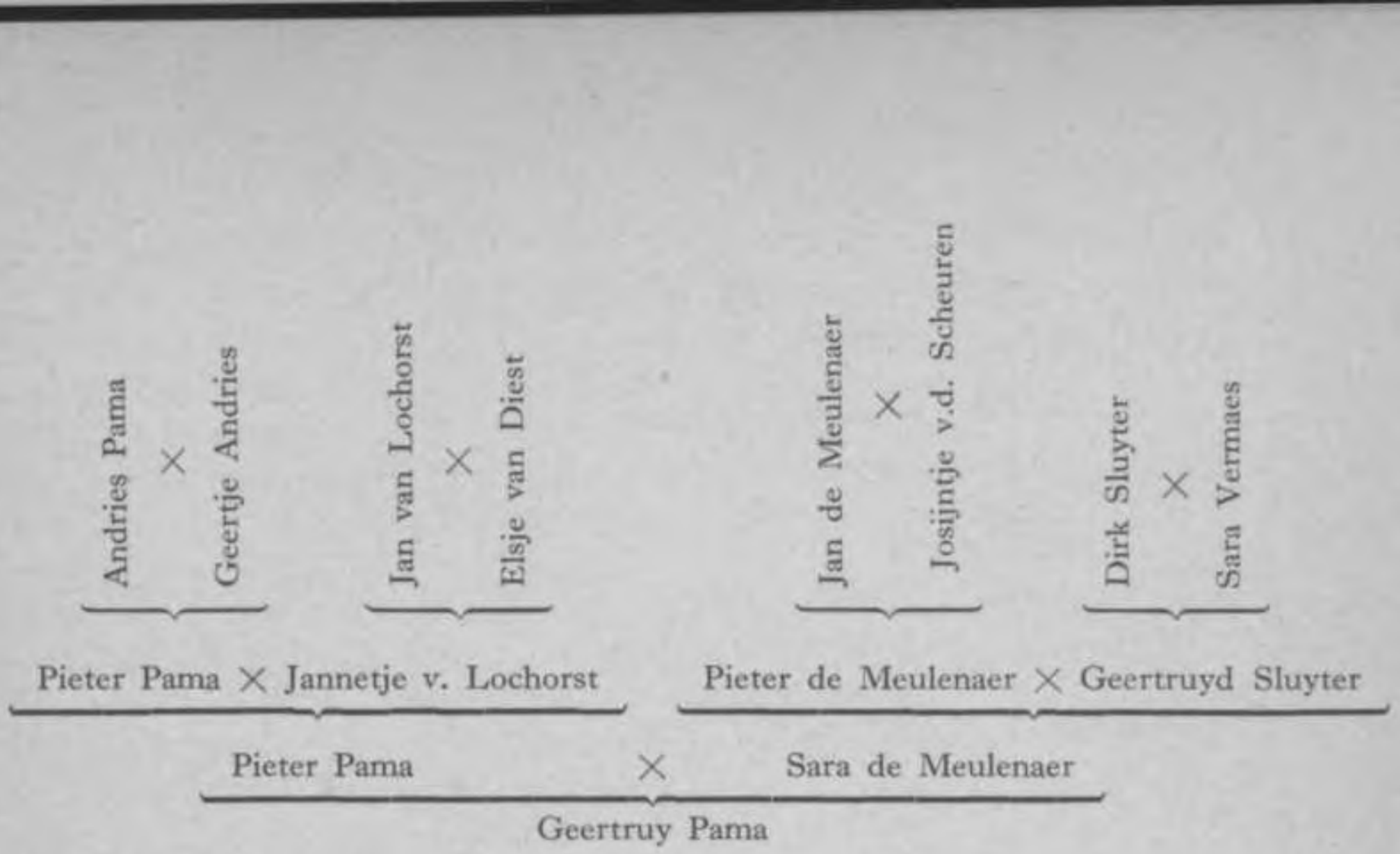
VAN

DEN HEERE

JAN PAMA,

In het Twintigſte Jaar zyns Ouderdoms,

Zalig in den Heere Ontſlapen op den XXV.
van Wintermaant MDCCXXXIII.

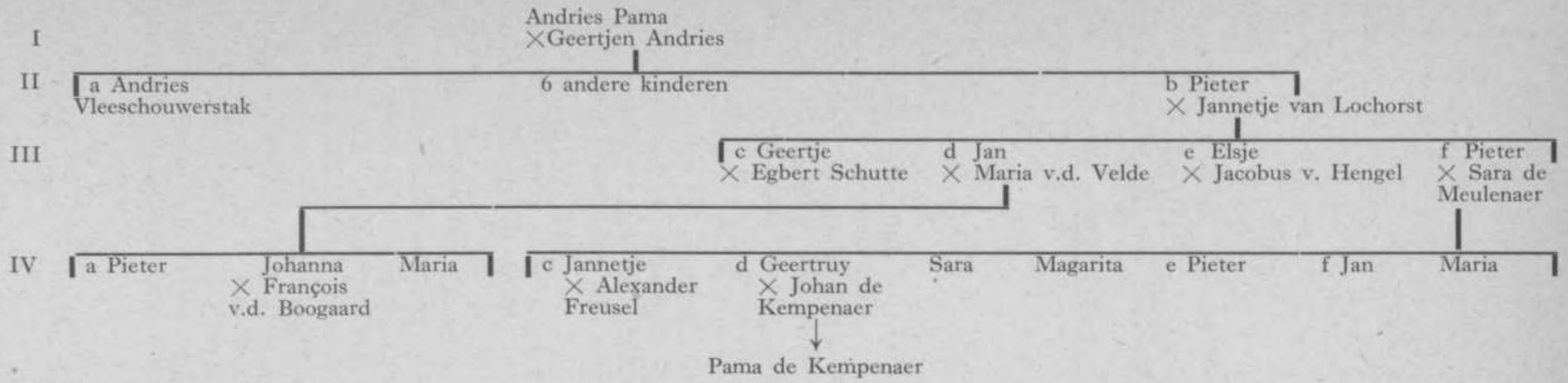

De acht kwartieren van Geertruy Pama

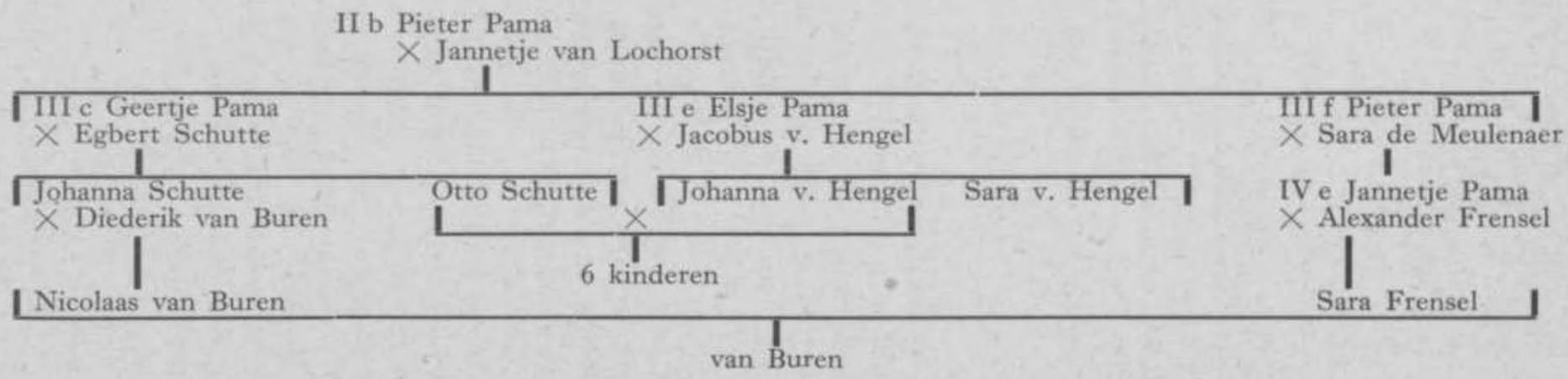
---

later met andere hand toegevoegd: „vertrokken naar 's-Gravesande". [32]) Het huwelijk werd 7 Jan. 1702 te Amsterdam voltrokken. Na 't Woud werd Pieter Pama naar 's-Gravesande beroepen waar hij op 24 April 1712 [33]) bevestigd werd. In deze plaats leed hij het smartelijk verlies van zijn twee zoons, beiden student te Leiden. In 1737 vroeg hij emeriaat aan, wat verkregen werd. Op 10 Nov. 1737 preekte hij ten afscheid over Phil. 1:27. [34]) Vijf jaar later stierf hij.
Hij schijnt niet onbemiddeld geweest te zijn. Zooals reeds gezegd, woonde zijn weduwe in 1742 op het Westeinde Z.Z. te 's-Gravenhage, waar zij drie dienstboden en een koets met twee paarden hield. Zij had toen een inkomen van *f* 6000.—, terwijl het huis een huurwaarde van *f* 500.— had. [35]). Uit dit huwelijk 7 kinderen:

1. Jannetie, geb. 't Woud 12 Jan. (ged. 14 Jan.) 1703, gest. 12 Dec. 1737. Huwde 30 Nov. 1728 Alexander Frensel, Kapt. ter Zee, later Vice-Admiraal van Holland, gest. 1759. [36])
2. Geertruy, geb. 't Woud 28 Nov. (ged. 30 Nov.) 1704. Zij huwde 7 Mei 1737. Mr. Johan de Kempenaer, eerst Commies bij 's Lands Magazijnen, later Griffier van den Leenhove van Brabant en den Lande van Overmaze. Hij hertr. later Beatrix Pielat. Uit dit huwelijk stammen de de Kempenaers waarvan enkele leden zich *Pama de Kempenaer* noemden. [37]) Geertruy stierf 23 April 1748. Voor haar kwartieren zie boven.
3. Sara, geb. 't Woud 28 Oct. (ged. 31 Oct.) 1706, gest. 28 Dec. 1743.
4. Margarita, geb. 't Woud 2 Maart (ged. 3 Maart) 1709.
5. *Pieter*, geb. 't Woud 9 Maart (ged. 15 Maart) 1711, volgt IVe).
6. *Jan*, geb. 's-Gravesande 3 Oct. (ged. 7 Oct.) 1714, volgt IVf).
7. Maria, geb.' s-Gravesande 14 Febr. (ged. 19 Febr.) 1719, gest. 21 Oct. 1720.

II De tabakhandelaarstak

III Onderlinge verwantschap

IVe. PIETER PAMA

Geb. 't Woud 9 Maart (ged. 15 Maart) 1711, gest. 's-Gravesande 21 Jan. 1733 aan de teering. 29 Aug. 1730 werd hij aan de Leidsche Universiteit als student in de letteren ingeschreven: „Petrus Pama e pago 't Woud, Batavus, 20 (j.)", doch hij stierf 3 jaar later. Over hem bestaan 2 lijkzangen waarin diverse levensbijzonderheden vermeld worden[38]).

IVf. JAN PAMA

Geb. 's-Gravesande 3 Oct. (ged. 7 Oct.) 1714, gest. 25 Dec. 1733. Ook hij werd te Leiden als student ingeschreven op 8 Sept. 1732: „Johannes Pama, 's Gravesando-Batavus, 18 (j.) Jurist." en ook van hem bestaat een lijkdicht, gemaakt op zijn jong overlijden (39).

Wapen Pama in het wapenboek van Reinier van Heemskerck

IVa. PIETER PAMA

Wij hebben hiervoor gezien, hoe op verschillende wijzen het nageslacht van den schuytevoerder Andries Pama in Amsterdam tot eer en aanzien gekomen was. Het bezit had zich allengs vermeerderd en langzaam maar zeker had de familie een welstand bereikt, die haar tot de zeer gegoeden in de oude koopstad Amsterdam deed behooren. De leden deden huwelijken in de eerste families van de stad, verlieten zelfs den koophandel om zich in meer academische beroepen te bekwamen. Dit alles lag geheel in de lijn der ontwikkeling en in groote lijnen is deze gang van zaken slechts een herhaling van wat andere families te zien gaven.

De familie zou het ongetwijfeld nog verder gebracht hebben, indien zij niet, twee eeuwen na haar aankomst in Amsterdam, uitgestorven was. Midden in den bloei werd de voortgang plotseling afgesneden, doordat de zoons van den 's-Gravezander predikant, Pieter en Jan, op jongen leeftijd aan de tering stierven. Waaraan dit te wijten was, weten wij niet. Tuberculose is niet erfelijk, doch wel is dit het geval met de vatbaarheid daarvoor. Bij de Pama's kwam deze sloopende ziekte — voor zoover is na te gaan — niet voor. Het ligt dus voor de hand te veronderstellen, dat zij afkomstig was uit de familie van de domineesche, Sara de Meulenaer.

Hoe het ook zijn moge, het beteekende in ieder geval het einde van dezen tak der Pama's, want weliswaar bleef er nog één mannelijk lid over, die als zoovelen van deze tak, ook Pieter heette, doch deze bleef ongehuwd en zette dus het geslacht niet voort. Zooals men meer ziet bij families, wier stam op een eind loopt, bleken in deze laatste afstammeling alle goede eigenschappen van de familie zich te hebben verzameld. Hij was ongetwijfeld de beste koopman van allen en in het oude bedrijf hoopten zich

de schatten op. Hij werd geboren te Amsterdam in Februari 1699 en reeds op 13 Maart 1716, dus op 17-jarigen leeftijd, werd hij als „koopman, zoon van Jan Pama, mede koopman en poorter, een ingeboren poorter" in het poorterboek ingeschreven [40]). Als laatste mannelijke lid van zijn geslacht wenscht hij uiteraard ook in den familiegrafkelder te worden bijgezet. Op

Het volledige wapen van deze tak der Pama's.

27 Augustus 1744 vinden wij dan ook voor den Amsterdamschen notaris Otto van Dam het transport van een graf in de Oude kerk aan Pieter Pama. Zijn moeder „weduwe en boedelhoudster van wijlen Jan Pama, volgens testament d.d. 4 October 1706 gepasseerd voor notaris Jacob de Winter", verkocht aan haar zoon „een dubbelt graf in de Oude Kerk aan de Zuid-zijde No. 29 en 30", in de tweede laag, staande op naam van Jan Pama, voor *f* 630.— [41]). In dit familiegraf werd hij dan ook inderdaad later begraven.

Over zijn tabakzaak hooren wij zoo nu en dan ook aardige bijzonderheden. Deze moet een grooten omvang gehad hebben. Zoo geeft Pieter op 8 Mei 1744 „voor de weduwe en Pieter Pama", kooplieden, procuratie aan een zekeren Arnold Gronau te Berlijn, om te vorderen van Jan Christiaan Leopold, ritmeester in dienst van Zijne Koninklijke Majesteit van Pruisen, tegen kwitantie hetgeen hij hun schuldig is [42]). In 1745 geeft hij algemeene procuratie op Abraham Mylius, terwijl wij in 1747 nog vinden „Procuratie van Pieter Pama en Marte Le Fevre, weduwe van François Rigail, op Pieter Gottie, staande op vertrek naar Suriname, om aldaar te vorderen van Louis Longcourt, hetgeen hij hun schuldig is [43]).

Een jaar tevoren had zich iets voorgedaan, dat in deze dagen gebeurd zou kunnen zijn en bedenkelijk veel op zwarten handel en smokkelarij leek. Voor notaris Otto van Dam werd althans 14 Juni 1746 een notarieele verklaring afgelegd door Harmen Janse, schipper of beurtman van Amsterdam op Hamburg, „thans met zijn schip genaamd de Juffrouw Susanna Maria in lading leggende in de Hamburger beurt", Hendrik Ries, stuurman, en Hendrik Brant, kok, ten verzoeke van Pieter Pama, koopman. Deze schippers verklaarden, dat er in hun schip eenige vaten geladen waren door Pieter Pama. Op zekeren dag kwamen vijf personen, die de lading wilden bekijken. De schipper weigerde dit, daar hij een goed paspoort had, „waerop een der meergemelde vijf manspersoonen zeyde, dan zullen wij het U wel leeren, steekende een stokje omhoog ter lengte van omtrent een half voet, hebbende rontom kleyne takjes, twelck hem schipper deed begrypen, dat de vijf aan boord gekomen manspersoonen dienaars van de justitie waren". Hij opende daarop het luik. Een der personen maakte een vat stuk, en toen hij daarin tabak zag, zeide hij: „het is genoeg, daar heb je het al" [44]).
Zoo was het steeds de tabak, die den handel beheerschte. In dit licht moeten wij ongetwijfeld ook zien de acte, die 21 Juli 1747 verleden werd voor notaris Otto van Dam en waarbij Pieter Pama bekende ontvangen te hebben van Sara Ides, weduwe van Willem Munnickhuysen *f* 3950.17.8 volgens onderhandsche obligatie d.d. 25 Mei 1744. Waarschijnlijk is dit de tabakzaak van Ides, waarvan Jan Zoet dichtte:

„Die zijn tong te gast wil nooden
Op het hoofdgebak der goden,
Op een lekker pijpje smook,
Eel van smaak en zoet van rook,
Die voegt zich in Ydes woning,
Daar de dapp'ren Françen Koning
Op den luif in 't harnas staat." [45])

Het geld, in de tabak verdiend, moest belegd worden, en zoo vinden wij onzen Pieter op 17 Januari 1767 voor schout en schepenen van 's-Graveland, waar hij van de executeuren (Mr. Arnoldus de Ridder en Mr. Joost Marcus) van Philippus van der Nolk de hofstede „Spanderswoud" te 's-Graveland kocht voor *f* 11.000. Dit was een der bekendste hofsteden van het Gooi, die tot op heden bestaat, zij het niet in den ouden vorm. Pieter Pama heeft haar tot aan zijn dood bezeten. In zijn testament had hij Mr. Johannes Schik te Utrecht als executeur aangesteld en deze verkocht de hofstede dan ook nog hetzelfde jaar (1780) aan Mr. Gillis Alewijn, schepen van Amsterdam. Hoezeer de waarde van het geld gestegen was blijkt hier wel uit, dat Alewijn voor de hofstede *f* 22.000 betaalde, dus het dubbele van wat Pieter er destijds zelf voor gegeven had. In dezen koop waren begrepen de hofstede en vele benificiën van erfpacht, alsmede een

bleekerij, staande aan den Voorweg, bestaande uit woon- en waschhuis en twee woningen onder hetzelfde dak [46]). Deze woningen werden pas in 1939 afgebroken.

Zoo zijn wij langzamerhand aan zijn dood toegekomen. 15 Juli 1780 had hij voor notaris Paulus Huntum zijn testament gemaakt [47]), waarbij hij tot erfgenamen aangesteld had: 1e. zijn nicht Catharina Duytz, 2e. zijn neef Lambertus van de Velde, 3e. zijn neef Tobias van de Velde, 4e. zijn nicht Geertruid van de Velde, vrouw van Jeremias Galen, 5e. zijn neef Nicolaas van Buren of zijn vrouw Sara Frensel, 6e. zijn neef Diederik Schutte of zijn vrouw Anna van Buren, 7e. zijn neef Mr. Jacobus de Kempenaer, zoon van wijlen vrouwe Geertruid Pama, 8e. zijn nicht Maria Frensel, vrouw van Hemannus Oosterdijk Johanszoon en tenslotte zijn nicht Johanna van Buren, getrouwd met Mr. Johannes Jacobus Scheele, canonick van St. Pieter en wel Catharina Duytz voor 1½ portie, de overigen in gelijke portie. Voorts kreeg als prelegaat zijn neef Lambertus van de Velde nog zijn zijden en wollen kleeren „mitsgaders zijn testateurs paruiken en houden", terwijl hij verder nog legateerde aan Warnerdina Elisabeth van den Bogaert en Francina van den Bogaert tezamen *f* 60.000, onder verband van Fideï commis, aan de Ned. Hervormde diaconie te Amsterdam *f* 20.000, aan Johanna Maria van Galen *f* 1000.—, aan Petronella van de Velde *f* 2000.— en nog enkele kleinere legaten.

Interieur Oudekerk, Amsterdam *Foto: Lichtbeelden Instituut*

Met hem ging de laatste der Amsterdamsche Pama's heen en de stoet was dan ook niet van een zekeren luister ontbloot. Hij had n.l. bepaald, dat tot laatste paar gangers achter zijn lijkstatie gebruikt zouden worden Hendrik van Leeuwen, baas in de lijnbaan Oosterleek en Cornelis Nolte, zijn winkelknecht. Voorts „dat tot lijk- en lantaarndragers zullen worden geëm-

ployeerd de verdere knechts, die op zijn testateurs overlijden in dienst van de winkel zullen zijn", alsmede vier van de oudste van het volk op zijn overlijden werkende in de lijnbaan Oosterleek en de tuinman, die op zijn afsterven op „Spanderswoud" zou wonen. Ook zijn collega's vergat hij niet, „willende voorts dat bij de verkoop van zijn tabak alle makelaars in tabak hier ter stede daartoe gebruikt zullen worden".
Het testament beslaat ruim 18 bladzijden en is dus te uitvoerig om hier geheel te vermelden. Een uitzondering wil ik echter maken voor hetgeen hij omtrent zijn lichaam bepaalde: „Verders begeerd de Testateur dat zijn afgestorven lichaam niet ontwijd, maar een schoon hemd over de onderkleederen gedaan zal werden en daarover een doodskleed, dat hetzelve zijn lichaam zal werden gelegd in een eikenhoute kist, met vier of zes handvatsels daraan en alzo werden bijgezet in zijn grafstede in de Oude Kerk hier ter stede." Zijn personeel bedacht hij ruim met geld en goederen. Zoo stierf de laatste dezer Amsterdamsche Pama's.

C. PAMA.

---

[1]) Bijdragen tot een geschiedenis der familie Pama I, 1942.
[2]) ms. „Geslagt Registers van N. Witsen", Gemeente Archief A'dam. Aangehaald door Elias, Vroedschap v. A'dam, blz. XLIV.
[3]) Schotel, Het maatschappelijk leven onzer vaderen, blz. 33.
[4]) De Groninger doopboeken beginnen eerst in 1640 en zijn ouders waren dus niet vast te stellen. Op zijn verwantschap met de andere Pama's hoop ik echter nog nader terug te komen.
[5]) Not. Arch, 580, fol. 724.
[6]) Een „steygerschuyt" was geen bepaald type schip, doch eenvoudig een benaming voor binnenschepen, die aan de steigers konden aanleggen. Als voorbeeld geef ik hierbij de afbeelding van twee steygerschuyten uit het begin der 17e eeuw, die, zooals te zien is, in type niets op elkaar gelijken.
[7]) Weesk. Inbrengreg. 23, fol. 307.
[8]) In 1571 is Cornelis Pama Grietman in Hummesse, Genealog. Herald. Bladen V, 379 en Invent. Farmsum p. 675 (259) no. 499.
[9]) Huw. Int. Reg. 422, fol. 51.
[10]) Arch. Weesk., Begraafreg. O.K. 25.2.1681.
[11]) D.T.B.-boeken 463 fol. 86.
[12]) D.T.B. 509, fol. 283.
[13]) D.T.B. 532, fol. 190.
[14]) Not. Arch. no. 7615, acte 366.
[15]) D.T.B. 556, fol. 164.
[16]) D.T.B. 515, fol. 92.
[17]) Naar de heer P. van Vledder te Borne mij mededeelde was deze Evert Gerbransz. v. Vledder een zoon van Gerbrant Evertsz (van) Vledder, geb. te Vledder (Drenthe) 1652, getr. in 1676 met Catharina Pieters van Egmont, geb. 1655, d. v. Pieter Albertsz. Voor het familiewapen zie blz. 11.
[17a]) Blijkens het Geref. trouwboek van Spaarndam (bij Haarlem) huwde daar 29 Mei 1730 Andries Pama, van A'dam, met Maria van Ingen, wed. van Jacob Witsen, van Oudshoorn. Dit moet welhaast deze Andries geweest zijn.
[18]) Van de 18e eeuw zijn alleen de jaargangen 1767, 1768 en 1787 in de Nationale Bibliotheek aanwezig, bovenvermelde aanteekening is uit 1768.
[19]) Idem, jaargang 1787.
[20]) D.T.B. 473, fol. 121.

[21]) Transportreg. Amersfoort 1674—83, fol. 117.
[22]) Ridderl. Archief v. d. Veluwe, protoc. i.d. ampte Nykerk, ged. Wullenhoeff, fol. 10.
[23]) Van dit testament is een kopie uit 1729 in mijn bezit.
[24]) D.T.B. 522, fol. 70.
[25]) Dit blijkt uit Teg. Hof van Holland (no. 3966 reg. van groote saaken 1741—43), waarin voorkomt de rechtzaak van Maria v. d. Velde, wed. van wijlen Jan Pama „als representerende de Compagnie, geauteert hebbende ten naeme van Pama en van den Bogaard wonende te Amsterdam impenetrante van mandement in cas relieff d'Appell contra Hermannus Bruyning mede wonende binnen de stad Amsterdam als seggende Procuratie te hebben van Hans Hendrik Haarsma, Rentmeester Generaal der Domeynen in Friesland, Gedaagde. Over deze zaak zijn ter plaatse en volgende blzz. nog meer gegevens te vinden.
[26]) Not. Arch. No. 2390 fol. 17.
[27]) Not.Arch. No. 2397 fol. 589.
[28]) Not.Arch. No. 12532 acte 367, notaris Otto van Dam, 24 Oct. 1747.
[29]) D.T.B. A'dam 553 fol. 116.
[30]) D.T.B. 525, fol. 5.
[31]) Album Stud. Lugd. Batav. kolom 743.
[32]) Zie over hem „Volledige naamlijst van predikanten der Ned. Herv. Gemeente van 't Woud (bij Delft)" door A. Bijl Mzn. in Ned. Archief v. Geneal. en Herald. I, 279—283.
[33]) De datum is 24 April, niet 12 April zooals wel eens abusievelijk vermeld wordt.
[34]) Phil. 1:27: „Alleenlijk wandelt waardiglijk het Evangelie van Christus, opdat, hetzij ik kom en u zie, hetzij ik afwezig ben, ik van uwe zaken moge hooren, dat gij staat in éénen geest, met één gemoed gezamenlijk strijdende door het geloof des Evangelies".
[35]) Algem. Nederl. Familieblad I, no. 50—6a.
[36]) Uit dit huwelijk 4 kinderen waaronder een dochter Sara Frensel. Geb. 4 Sept. 1729, gest. 2 Jan. 1781. Zij huwde Nicolaas van Buren, haar achterneef, kapt. ter Zee, Boekh. der V.O.C.
[37]) Een stamlijst daarvan bij Vorsterm. v. Oyen, Stam en Wapenboek. Deze Pama de Kempenaers voerden een gevierendeeld wapen: 1 en 4 de Kempenaer, 2 en 3 Pama. Helmteeken: de Kempenaer.
[38]) De titels hiervan zijn: „Rouklagte op het afsterven van den Heere Petrus Pama. In den Heere zalig ontslaapen tot 's Gravezande den 21sten van Loumaant, XVIIc, drie en dertig", door D. van Alphen Dzn., en: „Rouwklagte over het afsterven van den Heere Petrus Pama, in het 22ste jaar zijns ouderdoms. Overleeden 21 Jan. 1733 te 's Gravesande", door J. B. Hegh.
[39]) „Lijkdicht op het afsterven van den Heere Jan Pama, in het 20e jaar zijns ouderdoms. Zalig in den Heere ontsl. op den XXV van Wintermaant MDCCXXIII", door J. B. Hegh.
[40]) Poorterboek no. 14, 13 Maart 1716.
[41]) Notar. Archief A'dam no. 12523, Nots. Otto van Dam, 27-8-1744.
[42]) Notar. Archief A'dam no. 12523, acte no. 72, Nots. Otto van Dam, 8-5-1744.
[43]) Notar. Archief A'dam no. 12530, acte no. 75. Nots. Otto van Dam, 27-2-1747.
[44]) Notar. Archief A'dam no. 12528, acte no. 192, Nots. Otto van Dam, 14-6-1746.
[45]) Schotel, Maatschappl. leven, 2e dr. blz. 35.
[46]) De acten komen voor in de transporten en hypotheken van 's-Graveland.
[47]) Notar. Archief A'dam no. 14181, acte no. 527, Nots. Paulus Huntum, 15-7-1780.